

PESTI KÉPEK

Budapesti háztartások

Írta: Antal Gézáé

I.

Egy kis hír járta be néhány nappal ezelőtt a lapokat és arról szólt, hogy a főváros ismét szociálpolitikát akar csinálni: össze akarja gyűjteni a budapesti családok háztartási adatait.

— Isteneim, mi lesz ebből! — sóhajt fel a szegény budapesti polgár, jogos aggodalmában; mert a főváros szociálpolitikájának a közönség által legláthatóbb jelei az a huszonnegy árúbódé, mely a piacokon díszlik, melyekről már régen el is felejtettük, hogy mire is akartak szolgálni.

— Mit jelenthet az, hogy összegyűjteni az adatokat? — kérdezték a fővárosi polgárok önmaguktól és másoktól.

— A főváros tudni akarja, mennyiből él meg egy-egy budapesti család a keresetek különböző fokozatában!

— És miért akarja mindezt tudni a főváros?

— Mert látni akarja, hova megy el az emberek pénze? Mennyi jut belőle arra, ami a minimális testi és lelki kulturához szükséges? Mi az, ami az egyik igény rovására elveszi a pénzt a másik igény elől? Vagyis azt, hogy mi az, amit tul kell fizetni, mi az, ami megtámadja a háztartások egyenlegét, melyik ponton fosztogat az úszóra? Mert le akarja törni az úszorát. Mert ott, ahol az árak túlhatottak, szociális beavatkozással le akarja azokat szorítani.

— Mégis csak jobb napok jönnek majd ezután!

— Ez már egészen szép dolog! — mondja a fővárosi polgár és természetesen kíváncsisága odébb vitte még egy lépéssel és így szólt:

— Mikor is fognak ezek a jobb napok kezdődni? Lássuk csak! A főváros 1913 január elsejétől kezdve fogja gyűjteni a budapesti háztartások adatait. 1913. december harmincegyedikén le fogja zárni a gyűjtést. 1914 januárjában összegezi a gyűjtés eredményeit. 1914 februárban tanulmányozza az adatokat és levonja abból a tanulságokat. 1914 márciusában pedig megkezdji a cselekvést, hogy a következtetéseket érvényesítse: április, május elmegy azzal, amíg az akció első gyümölcsei megérnek, 1914 júniusában azonban! — de engedélyezzünk még egy-két hónapot! szeptemberben tehát megkezdődik Budapesten a jobb világ!

— Nem baj! — mondja a szegény budapesti polgár. — Nem baj! jobb később, mint sohasem!

De jött aztán egy-két másik kommuniké és egy-két interjú, melyek elvették a budapesti polgár kedvét minden filozófiától, szociológiától. Hogyha ezeket a kommunikéket és interjúkat, melyeket a szociális programról kiadott első kommuniké bővebb magyarázatul kell tekinteni, ridegen le akarjuk a hivatalos nyelvről a közbeszéd modorára fordítani, akkor azok így hangzanak:

— Milyen könnyelmű és javíthatatlan optimista ön, kedves budapesti polgár, erről a legsivárabb valósággal se tudtuk kegyedet leszoktatni. A fővárosnak eszeágában sincs szociálpolitikát csinálni. Szó sincs róla, kedves pesti polgár! Persze, hogy össze fogják gyűjteni a háztartások adatait; de csupán azért, kedves pesti, hogy tudományos összehasonlítás alapjául szolgáljanak a külföldi viszonyokhoz képest.

Hát igen, Budapesten szociális nyomorúság dühög, a főváros pedig ötezer koronáért adatokat szerez be a tudomány számára. A züllésbe kergetett közép osztály a kétségbeesés szélén áll, hős türefemmel bukácsolja át a szegénység szemves, végtelen árját és a főváros tudományos adatokat gyűjt.

Zárt ajtók mögött, az intelligencia kötelező diszkrétsége mögött, a társadalmi állás előkelő póza mögött az örültségig fokozott nyomor üli orgiáit és a főváros adatokat gyűjt.

Betűbarázdákba, számmezőkbe sűríti a középosztály drámáját, véres, dühöngő, jajgató szatirját! . . .

Elmentem, hogy gyakorlati szemléltetés céljára fotografiát készítek a budapesti háztartásokról. Egy bizonyos jövedelmen felül nem érdekel bennünket az emberek gondja. Ott, ahol hozzá vagyunk szokva, hogy embertársaink legkínosabb vergődését lássuk, megkönnyebbülés vesz rajtunk erőt, ha ahhoz a jövedelmi skálához érünk, ahol az emberek agyuk összemorzsolása nélkül tudnak már diszponálni arról, hogyan osszák be jövedelmeiket? Ugy akartam megoldani a dolgot, hogy Budapestnek azt a kötött fizetésű lakosságát, melynek évi jövedelme nyolcezer koronán alul van, huszonöt rétegre osztom, akkor az összes jövedelmi ágak benne lesznek valamelyikben. Bejártam sok száz kisembernek, a legkisebbek közül valóknak a lakását, elbeszéltettem magammal sok száz család háztartási viszonyait. Kaptam személyesen adatokat és számadatokat és megtudtam dolgokat az ismerősöktől és a — cselédektől. Részben megállapíthattam azt is, hogy a főváros tervezett tudományos adatgyűjtését milyen akadályok fenyegetik. A szegénység szemérmesség! Meglátogattam a legkülönbözőbb egyesületeket és tapasztaltam, hogy az emberek, a kisfizetésűek épp úgy, mint a nagyobb jövedelműek, maguknak tartják a szegénységüket. A jelszó ez:

— Azért lakom Budapesten, hogy ne nézzenek a számba!

De azért a munka nem volt eredménytelen. Mindenféle adatok és feljegyzések mellett megkaptam egy államhivatalnoktól a tíz évre visszamenő háztartási kimutatásait. Nagyon pedáns ember, az összeállítás, a magyarázata azonban hű tükrre annak, hogyan lehet egy négyezer koronás fizetésű embernek a családjával úgy megélni, hogy az adósságok el ne nyeljék. Ez az okmány könnyű dolog a háztartásban azt a módszert megtalálni, mely mellett az: „Addig nyújtózkodj, míg a takaród ér!” elvét bölcsen be lehet tartani. De hogy milyen tragédia zajlott le e mögött a bölcsesség mögött, arról élénk tanúbizonyságot fog tenni ugyanaz a dokumentum.

Az intelligens ember legminimálisabb életszükségleteinek valami szinte elképzelhetetlen színvonal alá süllyesztését láttam:

— Ne tessék azt gondolni, hogy fűvénységéből vagy takarékosságból tettem azt, hogy családomtól és magamtól mindent megvontam. De láttam azt, ha nem fogok így tenni, akkor az adósságok úgy összehalmózódnak a fejem fölött, hogy tönkretesznek. A végén nem lesz más menekülés, mint hogy öngyilkos leszek. Én láttam azt, hogy két tisztviselőtársam belőriült a gondokba. Hát erre se pályáztam! — mondta ez a pedáns és energikus ember. — De mondhatom, életünk olyan, mint a kutyád. Nincsen nekem, se a feleségemnek vagy a két gyermekemnek semmiféle élvezete ezen a világon.

Mikor áthelyeztek Budapestre, ahova a gyerekek iskoláztatása végett kíváncsítottam, láttam, hogyha mindjárt az elején nem kezdem, hiába fogok hozzá. Először felállítottam a tételeket. Mi az, amire okvetlenül szükségünk van. Az összes szükségleteinket beosztottam valami fejezetbe, aztán egyenként vettem a fejezeteket és egyenként azoknak minden tételét. Itt van az okmány.

Ideadta az okmányt, amelyet itt közlök:

- I. Tejtermékek: a napi tejszükséglet, a tejfel, vaj és tehenéjtűró.
- II. Hús termékek: mindenféle hús, akár nyers, akár hentesárú, továbbá a zsír, szalonna, tojás.
- III. Fűszertermékek: mindazon ételművi dolgok, melyeket rendszerint a fűszerüzletekben le-

het beszerezni, mint a szorosan vett fűszerek, rizs, makaróni, sajt, juhtúró, lenese, szárazbab, borsó, ecet, só, cukor, kávé, kakao stb.

IV. Zöldségtermékek: mindenféle zöldség, mint petrezselyem, sárgarépa, kalaráb, hagyma, káposzta, kelkóposzta, saláta, zöldbab, zöldborsó, ugorika, tőz, stb.

V. Liszttermékek: mindenféle liszt, továbbá kenyér, élesztő, pék- és cukrászsütemény, stb.

VI. Házonkívüli életrészek: ha a családórtóthoztól valamelyik (fogalkozásból kifolyólag) miatti távol lévén, másait kell étkéznie, vagy cselédhány vagy a hátlaposszony betegsége miatt vendégtől kell ideiglenesen étkéznie.

VII. Italmékek: a bor, sör, tea, rum, cognac stb.

VIII. Lakbér: a lakásért fizetett bér, költözöködségi díj, a házmesternek fizetett fertálypénz, újví borrávalók, szemétpénz, kapupénz s a lakásban javítás, festés költsége.

IX. Tűzelés és fűtés: a konyhában, s tételen a szobában is szükséges fűzelő anyag, s a mosás és vasaláshoz szükséges szén, továbbá a kályhák és tűzhely tisztításáért a kéményseprőnek járó díj.

X. Világítás: az elfogyasztott gáz, illetve villamos áramért járó díj, petroleum, gyertya, gyúfa, mécsolat, mécsből stb.

XI. Mosás, tisztogatás: Ugy a háznál, mint a házonkívüli mosással járó mindennemű költség (a felsőruha tisztítási költségén kívül), továbbá a padló rendbentartásával járó kiadások, pasták, krémek, fém tisztítók stb.

XII. Cselédirtartás: a cseléd fizetése, cselédbiztosító-díj s a cselédszerzéssel járó költségek.

XIII. Ruházkodás: a cipőn kívül minden ruhanemű, kalap, varratási díj s a felsőruhák tisztításáért járó díj is.

XIV. Cipők: új cipők és javítások.

XV. Egészségápolás: orvosnak, gyógyszerért, szülésznőnek, betegsegélyzőknek fizetett díjak, továbbá fürdő, hajnyírás, borotválkozás stb.

XVI. Adófélék: Állami-, községi-, egyházi-adók.

XVII. Posta és levelezés: postadíjak, postajegyek, levelezésben szükséges dolgok, papír, toll, írón stb.

XVIII. Gyermeknek iskoláztatása: beiratási- és tandíj, könyv- és írószerek, villamosköltség az iskolába járás miatt, fizetési zsebpénz, könyvtáskái borrávalók, ajándékok stb.

XIX. Beszerzések és javítások: mindennemű háztartási kellék, tárgy beszerzése és javítási költségek.

XX. Különfélék: mindenféle olyan kiadás, melyek a fentebbi rovatok egyikébe sem illeszthetők be, például a villamosköltség (az iskolait kivéve), ajándékok, játékok, jótékony- és könyöradományok, virág, kezyelet, családtag segélyezés, koszorúk, fényképek, sorsjegyek, keresztelési költségek, utazási költségek, kirándulások, szórakozás-objektív kiadások stb.

— Aki ezt a listát végignézi, már fogalmat alkothat magának arról, hogy hányfelő aprózódik el az a kevés pénz, amit az ember kap. Már maga egy ilyen áttekintés is ijesztő!

— Hogyan teljék minderre? Megállapítottuk a feleségemmel, hogyan fogunk élni. Megállapítottuk a minimális tételeket; megjegyzem, öten vagyunk, két gyerek és a cseléd és a fizetésem most évi 3200 korona, a lakbérem 1000 korona.

— No, a lakbér majd futja lakásra! Állítsuk fel a többi tételt harminc napra. Huszszor levest, húst, főzeléket, tizszer hamis levest és tészta fogunk ebédelni, reggelire kávéit iszunk, vacsorára maradék főzeléket és valami olcsó hentes- vagy boltiárut fogunk vacsorázni. A husebédhez negyven deka húst hozatunk, vagyis egy-egy emberre nyolc deka hús jut, a tésztaebédhez egy kiló lisztet használunk el.

hús	28.—	korona
zsír	13.—	„
liszt	5.20	„
fűszer	4.—	„
kávé	2.—	„
száraz főzelék	4.—	„
zöld főzelék	5.—	„
zöldség	—60	„
tészta töltelék	3.—	„
kenyér	20.—	„
cukor	7.60	„
vacsorák a I K.	30.—	„
fűtés	15.—	„
világítás	6.—	„
mosás	12.—	„
cseléd	28.—	„

ruházkodás a férfinak	20.—	„
a nőnek	25.—	„
két gyermeknek	12.—	„
cipők összesen	15.—	„
patika	5.—	„
posta	1.—	„
gyerekek iskoláztatása (beiratás, tandíj, könyvek, villamos, zene, nyelv, sport)	40.—	„
Összesen	304.40	korona

— Minthogy a fizetésem csak 266 korona 66 fillér, már így is mutatkozott volna harminchét korona hetvennégy fillér deficitem. De a nyugdíj, adó és a többi levonás huszónhét koronát tesznek ki. Ugy, hogy a deficitem havonta legalább is hatvanhét korona lett volna, nyolc deka hus és tíz krajcár vacsorapénz mellett. Amellett hogy itt semmi más nincs felvéve, éppen csak az, hogy éhen ne haljunk és a ruhánkból ki ne essünk.

— Hát hogyan segített, uram, magán? Mit redukált ezekből a tételekből, amik már nem redukálhatók?

— Először is kiadtuk az egyik szobát a kettőből, amit béreltünk, ezért kaptunk havi ötven koronát, a cselédnek csak husz koronát fizettünk, de a feleségem agyondolgozza magát, a vacsorát egy koronáról ötven fillérre szállítottuk, úgy, hogy egy emberre tíz fillér jut a kenyéren kívül. Ez havi tizenöt korona.

Szobabérlet	50.—	korona
Cselédmegtakarítás	10.—	„
Vacsora megtakarítás	15.—	„
Összesen	75.—	korona

— Ez havi tizenegy korona plusz. De mindig kellene különböző beszerzések, úgy hogy ez nem is elég arra.

— De mondja, uram, gyümölcsöt nem esznek sohasem? Vagy nem kell valamikor villamosra hat krajcár? Nem fizet elő lapra? Nem mennek soha színházba vagy mozgószínházba? Vasárnap mindig otthon ülnek? Nem mennek a gyerekekkel kirándulni?

— Minderről persze szó sem lehetett. A legkisebb luxus megboszulta magát, felfordította az egész rendet. Megjegyzem, hogy ezeket a kiadási tételeket is csak azóta bírom, mióta a fizetésem 3200 korona és a lakbérem 1000 korona. Most négyszáz korona családi pótlékot kapok. De a feleségem már annyira kimerült, hogy nagyobb cselédet

kell fogadnom, lapot is fogok abonálni és majd egy órával tovább alhatom, mert villamoson fogok a hivatalba menni. Azonkívül fel fogjuk a vacsorapénzt ötven fillérről egy koronára emelni és negyven deka hus helyett ötven dekát hozatunk a husebédhez, no és néha egy kis gyümölcsöt is ehetünk minden második, harmadik vasárnap. De a szobát továbbra is ki kell adni . . .

Itt van az élete egy olyan tisztviselőnek, aki érettségét is tett és egyetemét is végzett és valahol a közepén fekszik, valahol a középosztály borzasztó nyomorúságában.

A felesége harminc éves korára agyondolgozta magát, egy szobában laknak, újságot nem járatnak, színházba, kirándulásra nem mehetnek, nyolc deka hus ebédnek és öt krajcár ára vacsorát esznek . . . Váratlan esemény: betegség, szülés, halálozás teljesen felbillentené a család egyensúlyát.

Mondjam el, hogyan alakulnak a háztartási adatok egy-két fizetési osztálylyal lejjebb? Van intelligens és már szép állású ember számára ennél lejjebb is? És mit jelent a helyzet egy-két fizetési osztálylyal feljebb? Hát feljebb az, ami ennél évi ezer koronával több bevétellel lehetséges? Hiszen ez a legsúlyosabb, a legdurvább, a legtragikusabb állati élet már, amelyben ezren és ezren azért boldogok, mert még nem fagytak meg, még nem alszanak az utcán és nem haltak éhen! . . .

Ebből a beszélgetésből, ebből a háztartásból a középosztály véres tragédiája ordít ki a világba! De ez még nem a legrettegetesebb. Ez egy normális háztartás, adósságok és törlesztések nélkül. Nem tudom, hogy ezer és ezer háztartás között van-e husz ilyen? De mi van azokkal a kötött fizetésű emberekkel, akiknek nincs magánvagyonuk, nincs mellékeresetük; akik nem tudtak így élni, mert az intelligenciájuknak a katasztrófa lett volna. Azok, akik a fellépő deficitet adóssággal pótolták és hogy az adósság meg ne akassza existenciájukat, új adósságot kellett a törlesztésére csinálni? Aki- ket a földhöz sújtottak a pörök, az ügyvédek és a végrehajtók?

Erről majd egy más fejezetben. Mert nem ez a kínosan és gyilkosan szabályszerű háztartás az átlag, hanem az a vergődés az elsején kikapott fizetésmaradékkal. azzal a

rommal, amelyből talán még egy revolverre sem telnek némelyiknél pénz! Irtózatos néma jajkiáltás fekszik ennek a kötött fizetésű középosztálynak a mellén. A legsötétebb és legreménytelenebb helyzet, amelyben vergődik. Kicsit feljebb még nem emelkedett ki az állati vergődésből, kicsit lejjebb elképzelhetetlenül sötétebb a kép.

A főváros adatokat akar gyűjteni a szociálpolitikai tudomány számára? Alig képzelhető el a ridegszivűségnek az a mértéke, mely a sivárságok és szenvedések özöne mellett, amely fel fog előtte tárulni, úgy el tudna menni, hogy az elméleti tudományoskodással beérje. De hiszen a városházán most is tudják, hogy Budapest szerencsétlen város és hogy lakossága irtózatos sorsban, lakás- és élelmiszeruzorsorától teljesen ki-fosztottan vergődik!

(Folytatjuk.)

Ne mulassunk, ne bálozzunk

— Erdélyi aktualitások —

I.

Brassói bajok

Nagy a drágaság és nagy a szegénység az iparban és kereskedelemben gazdag határszéli erdélyi empóriumban: Brassóban. Oly súlyosak a bajok, hogy a társadalomnak nagy átlaga elérkezett az állapotok mélyen érzett tarthatatlan fokához, a melyen a takarékoság nem kérdés többé, amelynek a megvalósítását ki-ki tetszése és belátása szerint halaszthatja és késleltetheti, hanem mindenképpen fontosabb — szükség, amely nélkül nem lehet ellenni.

Brassóban ma már nincs és semmi szükség arra, hogy a takarékoságról különösebben szó essék; — mindenki megszorítja a maga igényét enélkül is. A takarékoság szelleme tért hódított itt minden sürgetést és minden intő szót megelőzően.

Ahol pedig nem takarékoskodnak, ott nem is lehet takarékoskodni, mert nincs — miből. Akik mindenüket felélik és mégis a tengődés és a nyomor az osztályrészük, — azoknál ne keressünk betéti könyvecskét, de ne is sürgessünk ilyesfélét.

Ellenben még inkább szorítsa meg minden igényt éppen az ő érdekükben az egész társadalom: — ezt sürgeti Brassóban egy igen komoly mozgalom, amelynek szálai a Brassói Magyar Jótékony Nőgy-